

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עד עמוד א

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוידק: נימנו וגמרו בעלית בית נתזה בלוד: כל עבירות שבתורה אם אומרין לאדם עבור ואל תהרג - יעבור ואל יהרג, חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים. ועבודה זרה לא? והא תניא, אמר רבי ישמעאל: מנין שאם אמרו לו לאדם עבוד עבודה זרה ואל תהרג מנין שיעבוד ואל יהרג - תלמוד לומר +ויקרא כ"ב/י"ח/+ וחי בהם - ולא שימות בהם. יכול אפילו בפרהסיא - תלמוד לומר +ויקרא כ"ב/+ ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי. - אינהו דאמור כרבי אליעזר. דתניא, רבי אליעזר אומר: +דברים ו'/+ ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך, ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך, - אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו - לכך נאמר בכל נפשך, ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו - לכך נאמר בכל מאדך. גילוי עריות ושפיכות דמים - כדרכי. דתניא, רבי אומר +דברים כ"ב/+ כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה, וכי מה למדנו מרוצח? מעתה, הרי זה בא ללמד ונמצא למד: מקיש רוצח לנערה המאורסה, מה נערה המאורסה - ניתן להצילו בנפשו, אף רוצח - ניתן להצילו בנפשו. ומקיש נערה המאורסה לרוצח, מה רוצח - יהרג ואל יעבור, אף נערה המאורסה - תהרג ואל תעבור, רוצח גופיה מנא לן? - סברא הוא. דההוא דאתא לקמיה דרבה, ואמר ליה: אמר לי מרי דוראי זיל קטליה לפלניא, ואי לא - קטלינא לך. - אמר ליה: לקטלוק ולא תיקטול. מי יימר דמא דידך סומק טפי דילמא דמא דהוא גברא סומק טפי.

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא שלא בשעת השמד, אבל בשעת השמד - אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור. כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: אפילו שלא בשעת השמד, לא אמרו אלא בצניעא, אבל בפרהסיא - אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור. - מאי מצוה קלה? - אמר רבא בר יצחק אמר רב:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עד עמוד ב

22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45

אפילו לשנויי ערקתא דמסאנא. וכמה פרהסיא? - אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן: אין פרהסיא פחותה מעשרה בני אדם. פשיטא, ישראלים בעינן, דכתיב +ויקרא כ"ב/+ ונקדשתי בתוך בני ישראל. בעי רבי ירמיה: תשעה ישראל ונכרי אחד מהו? תא שמע, דתני רב ינאי אחוה דרבי חייא בר אבא: אתיא תוך תוך, כתיב הכא ונקדשתי בתוך בני ישראל וכתוב התם +במדבר ט"ז/+ הבדלו מתוך העדה הזאת מה להלן עשרה וכולהו ישראל - אף כאן עשרה וכולהו ישראל. - והא אסתר פרהסיא הואי! - אמר אביי: אסתר קרקע עולם היתה. רבא אמר: הנאת עצמן שאני. דאי לא תימא הכי - הני קוואקי ודימוניקי היכי יהבינן להו? אלא הנאת עצמן שאני. הכא נמי: הנאת עצמן שאני. ואזדא רבא לטעמיה, דאמר רבא: נכרי דאמר ליה להאי ישראל קטול אספסתא בשבתא ושדי לחיותא, ואי לא קטילנא לך - ליקטיל ולא לקטליה. שדי לנהרא - ליקטליה ולא ליקטול. מאי טעמא - לעבורי מילתא קא בעי.

בעו מיניה מרבי אמי: בן נח מצווה על קדושת השם או אין מצווה על קדושת השם? - אמר אביי, תא שמע: שבע מצות נצטוו בני נח. ואם איתא - תמני הויין! - אמר ליה רבא: אינהו וכל אבזרייהו. מאי הוי עלה? - אמר רב אדא בר אבהו, אמרי בי רב: כתיב +מלכים ב' ה'/+ לדבר הזה יסלח ה' לעבדך בבוא אדני בית רמון להשתחות שמה והוא נשען על ידי והשתחוייתי, וכתוב +מלכים ב' ה'/+ ויאמר לו לך לשלום

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עה עמוד א

37
38
39
40
41
42
43
44
45

ואם איתא - לא לימא ליה! - הא - בצנעה, הא - בפרהסיא.

אמר רב יהודה אמר רב: מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת, והעלה לבו טינא. ובאו ושאלו לרופאים, ואמרו: אין לו תקנה עד שתבעל. אמרו חכמים: ימות, ואל תבעל לו. - תעמוד לפניו ערומה? - ימות ואל תעמוד לפניו ערומה. - תספר עמו מאחורי הגדר? - ימות ולא תספר עמו מאחורי הגדר. פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי שמואל בר נחמני. חד אמר: אשת איש היתה, וחד אמר: פנויה היתה. בשלמא למאן דאמר אשת איש היתה - שפיר. אלא למאן דאמר פנויה היתה מאי כולי האי? - רב פפא אמר: משום פגם משפחה. רב אחא בריה דרב איקא אמר: כדי שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות. ולינסבה מינסב! - לא מייתבה דעתיה,

1 כדרכי יצחק, דאמר רבי יצחק: מיום שחרב בית המקדש ניטלה טעם ביאה וניתנה לעוברי עבירה, שנאמר
2 +משלי ט' מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם. הדרן עלך בן סורר ומורה .

3
4 **ר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף ו עמוד א**

5 אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך. כלומר יאמר החביב וכ"ש שאינו חביב וא"ת ולמה הוצרכו לדברי
6 ר"א בכאן הלא ר"א לא דריש אלא ייתורו של מקרא אבל למסור נפשו לאהבתו של הקדוש ברוך הוא מקרא
7 מלא הוא דכתיב בכל נפשך יש לומר לאפוקי מדר' ישמעאל דאמר שעל כולן הוא אומר וחי בהן ולא שימות
8 בהם ובע"ז נמי בצינעא יעבור ואל יהרג ובפרהסיא יהרג ואל יעבור מולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך
9 בני ישראל ילפינן ליה כדאי' פ' אין מעמידין (ע"ז דף כז ב) ולדידיה קרא דואהבת את ה' וגו' לא משמע ליה
10 שימסור נפשו באהבתו של הקדוש ברוך הוא אלא שיאהב אותו בכל לב ובכל נפש ובכל מאדו כענין שכתוב
11 אשר שב אל ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו ולאפוקי מדרכי ישמעאל מייתי הך ברייתא דר' אליעזר
12 דאילו ר' ישמעאל לא קשיא ליה מידי אלא ארחי' דקרא הוא אבל לר' אליעזר דקשיא ליה אלמא משמע שחייבו
13 ליתן נפשו ומאודו באהבתו של הקדוש ברוך הוא ומשום הכי קשיא ליה יאמר החביב וכל שכן שאינו חביב
14 והיינו טעמא דמפקי מקרא דואהבת בע"ז בלחוד ולא מוקמי ליה בכל המצות שקיומן הוא אהבתו של הקדוש
15 ברוך הוא היינו טעמא כיון דמקרא אחד מיקל דהיינו וחי בהם ולא שימות בהם ומקרא אחד מחמיר דהיינו
16 ואהבת מסתברא לאוקמי קרא דוחי בהם בכל המצות כולן וקרא דואהבת בע"ז בלחוד שכל הכופר בה כמודה
17 בכל התורה כלה ובה תלוי עיקר אהבתו של הקדוש ברוך הוא:

18
19 **ר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף ה עמוד ב**

20 חוץ מעצי אשרה. פירשו בתוס' דמיירי כגון שאינו יכול להרפא בעץ אחר ואפילו ממינו כגון ע"י שדים או דבר
21 אחר משום דאתי למיטעי בתר ע"ג דומיא דאמר' בפ' אין מעמידין (דף כז ב) גבי בן דמא שנשכו נחש ובא
22 יעקב איש כפר סכניא לרפאותו ולא הניחו ר' ישמעאל משום דשאני מינות דמשכא ואפ"ה אשכחן התם (דף כח
23 א) דר' אבהו רמא ליה יעקב מינאה סמא בשקיה ולפיכך צריכין אנו לומר דבן דמא היה רוצה יעקב איש כפר
24 סכניא לרפאותו בשם ע"ז והכי מוכח בירושל' בפ' שמנה שרצים אבל ע"י סמים שרי וכי האי גוונא נמי
25 מתוקמא הכא דכי אמרי' דאין מתרפאים מעצי אשרה היינו היכא דאמר לו שאילן אחר מאותו המין לא יועילנו
26 אלא אשרה בלבד דככי האי גונא אתי למטעי בתר ע"ז ולאישוכי בתרה אבל בירושלמי בפ' אין מעמידין לא
27 משמע הכי דהתם אמרינן בהדיא שאפילו אמרו לו הבא עלין סתם והביא לו מעצי אשרה ימות ואל יתרפא בהן
28 וש"מ דטעמא לאו משום דאתא לאמשוכי בתרה אלא משום שהוא עובר על לאו דלא ידבק בידך מאומה מן
29 החרם ואף על גב דליתיה אלא לאו בע"ז הוא ממש כע"ז וכלהו לאוי דילה אמרי' יהרג ואל יעבור וכן לרבנן
30 נמי דאמרו חוץ מע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים [בכולהו לאוי בגלוי עריות אמרי' יהרג ואל יעבור והכי
31 מוכח בסוף פ' בן סורר ומורה] דאמרינן התם (דף עה א) מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת והעלה
32 בלבו טינא ואמרו הרופאים אין לו תקנה עד שתבעל לו אמרו חכמים ימות ולא תבעל לו תעמוד לפניו ערומה
33 ימות ואל תעמוד לפניו ערומה תספר עמו אחורי הגדר ימות ואל

34
35 **ר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף ו עמוד א**

36 תספר עמו אחורי הגדר ובודאי שדברים אלו אינם גלוי עריות ממש אלא שעובר [בהם] על לאו דלא תקרבו
37 לגלות ערוה שהוא לאו בגלוי עריות:

38
39 **תוספות מסכת סנהדרין דף עד עמוד ב**

40 בן נח מצווה על קידוש השם - וא"ת והא וחי בהם בישראל כתיב ואפילו ישראל היה מחויב למסור עצמו
41 אפילו בצינעא אי לא דכתיב וחי בהם ויש לומר דדילמא לא איצטריך וחי בהם אלא כי היכי דלא נילף שאר
42 מצות מרוצה ונערה המאורסה דאפילו בצינעא יהרג ואל יעבור לכ"ע.

43
44

תוספות רי"ד מסכת עבודה זרה דף נד עמוד א

1 ל"ק הא בצינעה הא בפרהסיא רבא ס"ל כר' ישמעאל דאמר לעיל בפ' אין מעמידין דגם בע"ז יעבור ואל יהרג
2 ודין ע"ז ושאר המצות שוה ובפרהסיא אפילו בשאר המצות נמי אמר יהרג ואל יעבור כדאמר בפ' בן סורר
3 ומורה ההוא גוי דאנסי' לישראל ואמר לי' קטול אספסתא ושדי בנהרא יהרג ואל יעבור. וגבי רוצח דאמר רבא
4 התם יהרג ואל יעבור אפי' בצינעה מפני שאין דוחה נפש מפני נפש אבל גבי ע"ז לעולם יעבור ואל יהרג
5
6

הידושי הרישב"א מסכת פסחים דף כה עמוד א

7 ובירושלמי (תרומות פ"ח ה"ד) אמרו סיעה של בני אדם שמהלכין בדרך ופגעו בהן ליסטים ואמרו תנו לנו
8 אחד מכם ואם לאו נהרוג אתכם אפי' כולם נהרגין אל ימסרו נפש מישראל, פי' דכיון שאינם מייחדים להם
9 איש ידוע, כשבוררין אותו מדעתם נמצאו באין לפדות עצמן בישראל אחר ומתראין בשפיכות דמים, ואין
10 דוחין נפש מפני נפש, וכתב עוד ז"ל ונראה שכן הדין באומר לישראל תן לי כלי זיינך ואהרוג ישראל זה ואם
11 לאו אהרוג אותך והגוי אינו יכול ליטלו שלא מדעתו שאין לו ליתנו כדי לפדות נפשו, יחדו להם אחד כגון שבע
12 בן בכרי ימסרו אותו להם ואל יהרגו, פי' כיון דסוף סוף כולם נהרגים שיש סיפק בידם לעשות והם שואלין
13 איש ידוע, ופירשו שם שלא סוף דבר בשבע בן בכרי שהיה חייב מיתה אלא בכל אדם ג"כ אף על פי שלא היה
14 חייב מיתה. וכל שאפשר לפדותו בשום ממון ואינו מחויב מיתה נראה שאסור למוסרו בידם. והא דאמרינן
15 שאם ייחדוהו מותר למוסרו דוקא באומרים שאם לא ימסרוהו יהרגו את כולם, אבל אם אומרים מסרו לנו
16 לפלוני ונהרגנו ותנצלו כולכם או נהרוג אתכם וינצל הוא אסור למוסרו שזה כפודין עצמן בנפשו הוא כיון
17 שאינו מחויב מיתה. מכל מקום למדנו לפי דרכנו ששפיכות דמים ג"כ אפי' שלא להעביר אסור.
18
19

הידושי הרישב"א מסכת פסחים דף כה עמוד א

20 וכתב עוד בשם הרא"ה ז"ל דגילוי עריות דאמרינן להיות בחומרא זו דווקא היכא דאיכא איסורא דאורייתא
21 במיתה או (עת) [כרת] ואיכא פגם אחרים, כגון ישראל שבא על אחת מן העריות או על הנדה וכן ישראל הבא
22 על הגויה דהא קנאין פוגעין בו, ובא על הזכר נמי איכא מיתה, ותקלת זכור חשיב (כפור) [כפגם], ולאפוקי
23 הבא על הבהמה או בת ישראל שאמרו להדביק גוי עליה דליכא תקלת אחרים וליכא פגם ולד שהולד כשר,
24 ולאפוקי ג"כ חייבי לאוין דישראל דאי איכא פגם ולד ליכא מיתה או כרת, כללו של דבר כל שאמרו בסנהדרין
25 (ע"ג א') שמצילין אותם בנפשם ישנן בחומר גילוי עריות זה ואידך דינן כשאר עבירות של תורה, ויש מי
26 שפירש דאפילו בת ישראל הנבעלת לגוי בפרהסיא, כשעושה מעשה, בכלל גילוי עריות היא, ותהרג ולא
27 תעבור, והרי"ט ז"ל העלה עיקר כסברא הראשונה.
28
29

הידושי הרישב"א מסכת פסחים דף כה עמוד ב

30 וכתב עוד ז"ל והוי יודע שאמונת הישמעאלים, אף על פי שהם מייחדים [את השם], עבודה זרה גמורה חשיבא
31 ליהרג ואל ישתמד, שהרי המודה באמונתם כופר בתורת משה שאינה אמת כמות שהיא בידינו וכל כיוצא בו
32 ע"ז היא, ולא אמרו בשאר מצות יעבור ואל יהרג במתכוין להעביר אלא כשאומרינן לו חלל שבת [לעבור על
33 דתך, לא שיאמרו לו חלל שבת] כמודה שאין תו[רת] אמת ולא ציוה הקדוש ברוך הוא לשמור את השבת, כך
34 שמעתי, ומיהו בר מכל דין היכא דפרהסיא יהרג ואל יעבור, ע"כ לשון הרי"ט ז"ל.
35
36

רמב"ם הלכות איסורי מזבח פרק ד הלכה ו

37 הנעבד בין שעבד שלו בין של חבריו בין באונס בין ברצון בין בזדון בין בשגגה בין לפני הקדש בין לאחר
38 הקדש הרי זה אסור, וירעה עד שיפול בו מום קבוע ויפדה בו כמו שביארנו, והנעבד הוא וכל מה שעליו
39 אסורין למזבח, שכל צפוי נעבד אסורין בהנאה, אבל המוקצה הוא אסור ומה שעליו מותר למזבח. +/השגת
40 הראב"ד/ בין שעבד שלו בין שעבד של חבריו. א"א במס' ע"ז אוקמוה של חבריו בשעשה בה מעשה. +
41
42